

LITERATUUR OVERZICHT DIGIFOLK

Activiteit 2.5

Inhoudsopgave

Introductie	2
Methodologie	2
Vraag 1: Wat zijn de kenmerken van volksverhalen?	3
Volkverhalen: definities en functies	3
Volkverhalen: inhoud versus context	3
Volkverhalen: inhoud	4
Volkverhalen: in context	5
Het vertellen en de verteller in volksverhalen	5
De verteller	5
De luisteraar en de situatie	6
In- en uitsluitingscriteria voor DigiFolk	7
Vraag 2: Wat zijn de kenmerken van gemarginaliseerde gemeenschappen?	8
Vraag 3: Kunnen verhalen worden gebruikt om meer harmonieuze relaties tussen groepen te bevorderen?	8
Edutainment	9
Verhaalconstructie/productie :	10
Bestaande verhalen herschrijven	10
Verhalen produceren die dominante denkbeelden verstoren	10
Constructieve verhaal vertelling (Senehi, 2002)	10
Culturele uitwisseling in conflictsituaties (blootstelling aan de Ander in een veilige omgeving)	11
Het specifieke geval van volksverhalen	11
Affordances	12
De gevaren van volksverhalen	12
Eigendoms vraagstukken	13
Volkverhalen vandaag de dag: levend maar toch anders	14
Lessen voor DigiFolk	14
Literatuur	16

Introductie

DigiFolk richt zich op het verzamelen, cureren en digitaliseren van volksverhalen van gemarginaliseerde groepen die wonen in de steden die betrokken zijn bij het project (Nicosia, Belgrado, Ankara en Groningen) en zorgt voor het gemakkelijk toegankelijk en vrij beschikbaar maken van deze verhalen voor iedereen, vooral voor de inwoners van deze steden. Ons uitgangspunt is dat we door het verzamelen, cureren, digitaliseren en delen van de culturele producten van deze gemeenschappen twee hoofddoelen bereiken. Het eerste doel is om een stem te geven aan groepen die zich in onze onderzoekscontexten tot de gemarginaliseerden bevinden en zo bij te dragen aan hun bekrachtiging. Het tweede doel is om andere sociale groepen, vooral dominante groepen in deze plaatsen, een kans te geven om kennis te maken met deze gemeenschappen, door hen bloot te stellen aan hun verhalen. Het uiteindelijke doel van het project is om het idee van gemeenschappelijke menselijkheid te verheffen en tegelijkertijd maatschappelijke betrokkenheid en culturele rijkdom te bevorderen.

Om het eerste van de twee doelen te bereiken - een stem geven aan gemarginaliseerde gemeenschappen - investeren we in het ontwikkelen van onze eigen methodologie voor het verzamelen, cureren en digitaliseren van verhalen. Deze methodologie is gebaseerd op de beste werkwijzen in etnografisch onderzoek met bijzondere aandacht voor participatieve methoden en rekening houdend met zaken als eigendom en culturele toe-eigening. De methodologie van DigiFolk vormt een apart eindproduct (zie activiteit 2.2).

Om het tweede doel te bereiken, namelijk dominante gemeenschappen blootstellen aan de culturele producten van minder zichtbare gemeenschappen, hebben we deze literatuurstudie uitgevoerd om te bepalen in hoeverre verhalen een goede manier zijn om groepen aan elkaar bloot te stellen; welke voordelen een dergelijke blootstelling voor de verschillende groepen zou kunnen opleveren en wat de grootste gevaren van een dergelijke inspanning zouden kunnen zijn. We vonden het ook nodig om - met behulp van literatuur - onze randvoorwaarden te definiëren, d.w.z. onze in- en uitsluitingscriteria voor wat we in het kader van dit project beschouwen als (i) volksverhalen en (ii) gemarginaliseerde gemeenschappen.

Met dit resultaat geven we literatuur-geïnformeerde antwoorden op de volgende vier hoofdvragen:

- **Vraag 1:** Wat zijn de kenmerken van volksverhalen en wat zijn de in- en uitsluitingscriteria voor het DigiFolk project?
- **Vraag 2:** Wat zijn de kenmerken van gemarginaliseerde gemeenschappen; en wat zijn de in- en uitsluitingscriteria voor het DigiFolk project?
- **Vraag 3:** Kunnen verhalen gebruikt worden om meer harmonieuze relaties tussen groepen te bevorderen? Het specifieke geval van volksverhalen. Wat zijn de belangrijkste lessen voor het DigiFolk project?

Methodologie

Om een overzicht van de relevante literatuur te maken en antwoorden op deze vragen te geven, hebben we gezocht naar academische literatuur met behulp van de volgende trefwoorden.

- **Algemene Trefwoorden:** volksverhalen, mondelinge vertellingen, gemeenschappelijke vertellingen, verhaalstructuur, verhaal bouwstenen
- **Trefwoorden Vraag 1:** volksverhalen, culturele verhalen, verteller, vertelpraktijk, vertelvaardigheden, vertel dynamiek
- **Trefwoorden Vraag 2:** marginalisatie, gemarginaliseerde groepen, gemarginaliseerde gemeenschappen
- **Trefwoorden Vraag 3:** verhaal interventies, vooroordelen, mondelinge vertellingen, *edutainment*, multiculturalisme, interculturele competentie en allemaal gecombineerd met de term 'volksverhalen'; gevaren verhalen, gevaren volksverhalen, kwade volksverhalen

Vraag 1: Wat zijn de kenmerken van volksverhalen en wat zijn de in- en uitsluitingscriteria voor het DigiFolk project?

Volksverhalen: definities en functies

In het kort kunnen volksverhalen gedefinieerd worden als verhalen die ontstaan rond het volk (folk), hun geloof, leven en dagelijkse bezigheden, die generatie op generatie worden doorgegeven (oorspronkelijk door mondelinge overdracht), en die verhalen zijn over de culturele en sociale kenmerken van dit volk. Door dit doorgeven, ontwikkelen groepen vaak een gevoel van identiteit rond de verhalen en de mensen met wie ze die verhalen delen en zo wordt een verhaal een gedeeld verhaal, een volksverhaal.

Cultureel gezien is er een enorme rijkdom aan creativiteit en diepgang in volksverhalen over de hele wereld. Sommige volksverhalen zijn bijvoorbeeld epische gedichten, loftuitingen, waarschuwende verhalen, legenden, toneelstukken en nog veel meer (White, 1999). Veel volksverhalen en alledaagse vertellingen maken gebruik van 'garen spinnen', waarbij vertellers het publiek betrekken bij een lang verhaal, waarbij elk type volksverhaal verschillende methoden gebruikt om dit te doen (MacDonald et al., 1999). Volksverhalen worden gezien als verhalen over het 'alledaagse', verteld achter de vermomming van een groot verhaal (MacDonald, 1999). Enkele relevante voorbeelden van soorten volksverhalen en hun doel zijn:

- Verhalen om cultuur en erfgoed door te geven in culturen zonder geschreven taal om taal en culturele identiteit te behouden
 - Bijv. de Nallawilli in Australië, waar volksverhalen de belangrijkste herinnering zijn aan de cultuur, het erfgoed en de kennis van het Nallawi-volk (Azuonye, 1999).
- Verhalen om normen, structuur, waarden en moraal over te brengen op kinderen (en soms ook volwassenen)
 - Bijv. de Duitse sprookjes traditie zoals de 'sprookjes van Grimm' (Neumann, 1999)
- Verhalen (met volksverhaal-elementen) met als belangrijkste functie het doorgeven van erfgoed
 - Bijv. Troubadours, ouderen in gemeenschappelijke dorpen (Sokoli, 1999).

- Verhalen en volksverhalen van onderdrukten die gericht zijn op vermaak, maar ook op het samen verwerken van gebeurtenissen en de wereld, in eenheid. Het zijn vaak verhalen van verdriet.
 - Bijv. de opkomst van Shinto volksverhalen onder de militaire regering, het hervinden van traditionele volksverhalen tijdens het Franco tijdperk in onderdrukte gemeenschappen (Anderson, 1999; Valentine & Valentine, 1998).

Hoewel persoonlijke verhalen vaak zijn uitgesloten van volksverhalen, is dit perspectief de laatste jaren aan het veranderen, nu deze persoonlijke verhalen worden bekeken door de lens van intertekstueel en interpersoonlijk, cultureel belang van het delen van deze verhalen. Hoewel niet alle persoonlijke verhalen volksverhalen zijn, blijven veel persoonlijke verhalen de identiteit van de groep bepalen en kunnen ze, als ze maar vaak genoeg herhaald worden, zelf verhalen worden (Falconi & Graber, 2019).

Volksverhalen: inhoud versus context

Falconi en Graber maken in hun artikel '*Ethnographic approaches to storytelling and narrative practice*' (2019) een belangrijk onderscheid in de traditionele en meer actuele benaderingen om volksverhalen te onderzoeken. Terwijl traditionele benaderingen de inhoud van het verhaal onderzoeken vanuit een meer klassieke en literaire manier, onderzoeken nieuwe benaderingen de context rond de verhalen, en de aspecten van de narratieve gebeurtenissen waarin het vertellen plaatsvindt.

Als zodanig verdelen we het onderzoek in de vraag of volksverhalen kunnen worden onderzocht op inhoud of op context. Dat wil zeggen, volksverhalen bestaan uit zowel het verhaal als de handeling van het vertellen ervan. Deze twee zijn intrinsiek met elkaar verbonden en beïnvloeden elkaar vaak, waardoor het volksverhaal consequent 'levend' blijft. Terwijl de inhoud van het verhaal het 'idee' is, creëert de vertellende gebeurtenis de ervaring, die essentieel is voor het doorgeven van het verhaal zelf. Naarmate de verhalen van generatie op generatie worden doorverteld, veranderen niet alleen het verhaal, maar ook de interpretatie en de vertelling.

Volksverhalen: inhoud

Inhoud verwijst naar de inhoud van het verhaal. Bij narratieve analyse gebruiken verhalen, inclusief volksverhalen, allemaal dezelfde verhaalelementen om een verhaal te maken. Al deze verhaalelementen moeten logisch bij elkaar passen om een samenhangend verhaal te maken. Deze belangrijke kenmerken zijn: plot, personages, stijl van de setting en verteller; ze worden hierna in meer detail besproken.

- **Setting:** De setting van een volksverhaal speelt zich meestal af binnen de culturele referenties van het volk. De setting verwijst niet alleen naar de geografische locatie van het verhaal, maar ook naar het tijdsbestek waarin het verhaal zich afspeelt en de onuitgesproken conclusies die uit het verhaal moeten worden getrokken (bijv. het verwachten van de aanwezigheid van goden in een verhaal dat zich afspeelt op de berg Olympus).

- **Plot:** Volksverhalen-plots, ook wel narratieven genoemd, variëren sterk per verteltraditie. Toch bevatten de meeste, zo niet alle, verhalen een inleiding, een opeenstapeling van gebeurtenissen, een climax en uiteindelijk een oplossing. Afhankelijk van het type en het doel van het volksverhaal, zullen plots verschillende onderdelen bevatten. In volksverhalen wordt meestal niet direct een moraal verteld, maar worden de feiten van het verhaal uiteengezet en wordt het publiek aangemoedigd om hun eigen conclusies te trekken. Typische thema's van plotten zijn goed versus kwaad, volwassen worden, uitleg van de natuur en verhalen ter vermaak.
- **Personages:** Personages in verhalen sturen het verhaal voornamelijk voorwaarts met hun keuzes en reacties. In volksverhalen hebben personages vaak symbolische betekenissen die relevant zijn voor de cultuur van het volksverhaal. Volksverhalen bevatten vaak magische en fantasierijke elementen, zoals pratende dieren (meestal in fabels), of heksen en andere gelijkwaardige wezens. Volksverhalen maken ook vaak gebruik van personificatie van de omgeving, heiligverklaring van vroegere personen en andere middelen om een wereld te creëren die zowel herkenbaar is als verschillend van de huidige wereld.
- **Stijl:** Stijl kan het best worden omschreven als de manier waarop een verhaal wordt verteld/geschreven/gepresenteerd. Het gaat om het perspectief van de verteller, de toon van het verhaal, het gebruik van bepaalde taal om emoties over te brengen (bijv. terugblikken, specifieke geluiden, overtuigende taal, enz...) en vele andere factoren die beïnvloeden hoe de verteller het verhaal belichaamt. Volksverhalen hebben meestal een stijl (die zowel suggereert aan het publiek dat ze hun ongeloof moeten opschorten, terwijl ze tegelijkertijd een beroep doen op het 'alledaagse' van het publiek; iets wat ze kunnen herkennen en waarmee ze zich kunnen identificeren. Hierbij is het gebruik van literaire middelen zoals metaforen en alliteraties belangrijk om het publiek betrokken te houden. Bovendien kunnen, afhankelijk van de voorstelling, verschillende middelen worden gebruikt om het verhaal uit te beelden, zoals muziek, zang, poppen, schaduwen en meer. Het gebruik van deze hulpmiddelen zijn ook aspecten die deel uitmaken van het culturele erfgoed van de mensen en illustreren de creativiteit van het vertellen, evenals de technieken en vaardigheden die nodig zijn om deze verhalen op te voeren. Deze veelzijdigheid in volksverhalen wordt ook wel 'volkscreativiteit' genoemd (Sokoli, 1999).
- **Verteller:** Volksverhalen zijn uniek in het feit dat ze ontstaan zijn uit mondelinge overlevering en in het feit dat volksverhalen zelden worden opgeschreven en met de tijd veranderen. Vertellers zijn dus de belangrijkste bewaarders van de verhalen en zijn verantwoordelijk voor de verspreiding ervan. Vertellers in volksverhalen zijn meestal vertellers die zich actief bezighouden met een publiek wanneer ze het volksverhaal opvoeren. Daarom is het essentieel om de verteller mee te nemen als sleutel tot het begrijpen van het verhaal, omdat zij actieve spelers zijn in het doorgeven van de volksverhalen samen met de identiteit van hun groep (Ochs et Capps, 1996). De verteller zal verder worden uitgediept, samen met een analyse van de vertelpraktijk in volksverhalen.

Volksverhalen: in context

Volksverhalen worden vooral gekenmerkt door de sociale en culturele specificiteit waarin het verhaal wordt verteld. Volksverhalen komen oorspronkelijk voort uit de orale traditie, maar het delen van de verhalen in een gemeenschap zorgt ook voor een sociale dimensie. Bij het vertellen van

volksverhalen worden het volksverhaal en de presentatie ervan speciaal afgestemd op het publiek, volgens de culturele normen van de groep. Vaak leidt het samenkomen en luisteren naar een verhaal dat al generaties lang wordt doorverteld tot het creëren van een groepsidentiteit voor de luisteraars en vertellers van de volksverhalen.

Als zodanig wordt het vertellen van verhalen beïnvloed door de historische, culturele en sociale context van de mensen ten tijde van het vertellen. Volksverhalen komen vaak voort uit de historische omstandigheden van het volk en veranderen meestal mee met de veranderingen van de mensen en de wereld om hen heen. Daarom moeten volksverhalen ook in hedendaagse termen worden bekeken, door te kijken naar de omstandigheden die ertoe leidden dat het verhaal werd verteld.

Maar een interessanter perspectief van volksverhalen is de sociale context waarin ze ontstaan, wat bijzonder relevant is voor de kunst van het vertellen van verhalen. Het vertellen van het verhaal is niet alleen gebonden aan de culturele bijzonderheden van het verhaal, maar ook aan hoe de verteller en het publiek een ervaring creëren rond het volksverhaal, wat de voorstelling en interpretatie van het verhaal zelf kan veranderen (MacDonald et al., *Our Stories Are Not Just for Entertainment: Lives and Stories Among the Travelling People of Scotland* 1999).

Het vertellen en de verteller in volksverhalen

Zoals eerder is benadrukt, is een belangrijk verschil tussen volksverhalen en andere soorten verhalen het 'levende' aspect van volksverhalen. Volksverhalen worden "levend" als ze zich ontwikkelen in de tijd en mee veranderen met hun vertellers en publiek. Hoewel het verhaal het 'idee' is, creëert de vertellende gebeurtenis de ervaring. De narratieve gebeurtenis bestaat uit de verteller en het publiek/luisteraars, en vindt plaats in de sociale, culturele en historische context van de gelegenheid. Tijdens deze gebeurtenis moet de verteller, als degene die verantwoordelijk is voor het verhaal en het vertellen ervan, zijn vaardigheden gebruiken om een ervaring te creëren die de essentie van het verhaal overbrengt en het publiek samenbrengt. In dit hoofdstuk gaan we deze twee partijen onderzoeken: de verteller en het publiek.

De verteller

Vertellers spelen een sleutelrol in de uitvoering van de vertelvoorstelling. Door volksverhalen tot leven te brengen, voegen ze een complexe dimensie toe aan het verhaal die deels onafhankelijk is van het verhaal zelf. Hier kijken we naar verschillende aspecten van de verteller en hoe de relatie tussen de verteller, het publiek en de situatie belangrijk is bij het creëren en delen van volksverhalen. De interactie tussen de verteller en het publiek creëert een gebeurtenis die bijdraagt aan het 'betekenisgevende proces' van het verhaal (Falconi & Graber, 2019).

De verteller leidt het verhaal, legt de feiten voor aan het publiek, is verantwoordelijk voor het vasthouden van iedereen's aandacht en voegt zijn eigen persoonlijke en culturele wendingen toe aan de vorm van het verhaal. Elke verteller en vertelstijl is ook onderhevig aan sociodemografische-, religieuze- en zelfs genderverschillen. Ibrahim Muhawi heeft het bijvoorbeeld over volksverhalen 'die voor vrouwen zijn en legendes voor mannen' in de Palestijnse verteltraditie, waar religieuze en sociale conventies verschillende betekenissen en relevantie geven aan het vertelde verhaal (Muhawi,

1999). Bovendien heeft de verteller vaak ook de culturele verantwoordelijkheid over een verhaal. Sterker nog, de individuele ervaringen van de verteller kunnen ook doorklinken in het vertellen van het verhaal, door meer nadruk te leggen op bepaalde delen van het verhaal, of door op een bepaalde manier met het publiek te communiceren. De kunst van het vertellen is iets anders dan alleen maar een verhaal kunnen vertellen. Verhalen vertellen, vooral hogere vormen van verhalen vertellen, is een aangeleerde set vaardigheden die gebruik maakt van de creativiteit en vaardigheid van de verteller om het publiek bij het verhaal te betrekken en mee te nemen in het verhaal. De vaardigheden die nodig zijn om een bepaald volksverhaal te vertellen, variëren sterk tussen culturen en zelfs binnen culturen (Falconi & Graber, 2019). Verschillende vertellers en publiek kunnen worden verwacht bij verschillende evenementen, afhankelijk van de gelegenheid en het type verhaal dat wordt gepresenteerd.

Wat een 'goede verteller' is, verschilt per cultuur en kunst over de hele wereld. Desondanks zijn de meeste goede vertellers: (i) in staat om de aandacht van het publiek vast te houden (MacDonald et al., Professional Storytelling in West Sumatra 1999); (ii) hebben ze het vermogen om reacties op te wekken van hun publiek, zowel emotioneel als fysiek (bijv. lachen, terugroepen, snikken, etc.); (iii) bezig met '*yard-spinning*', waarmee ze een tempo en een flow voor het verhaal creëren, waardoor het publiek nog meer betrokken raakt; (iv) in beschik over specifieke vaardigheden die verband houden met de kunst zelf. In de Koreaanse kunst P'ansori bijvoorbeeld worden volksverhalen verteld via traditionele Koreaanse zang. Bij deze kunst hangt een goede vertelling af van de inhoud van het verhaal, de presentatie van de verteller, zijn dramatische gebaren en zijn stemtraining ('tugum'). De stem kan worden getraind door de natuur in te gaan en te proberen geluiden uit de natuur na te bootsen om deze te vertalen in de zang (Chan, P'ansori, the Ancient Korean Art of Storytelling 1999); (v) in staat het verhaal compleet, vaak uit het hoofd, te kennen en hebben ze het al vele malen verteld. Meestal heeft een verteller met impact culturele banden met het verhaal zelf; (vi) in staat het verhaal te onderhouden (Braid, 1999); in de verantwoordelijkheid om het doorgeven van het verhaal op zich te nemen en te onderhouden voor toekomstige generaties.

Tot slot definieert antropoloog Charles Briggs het belang en de uitdagingen van vertellers als volgt: 'de interpretatieve taak waarmee de kunstenaar wordt geconfronteerd is dus tweeledig - het interpreteren van zowel de denkbeeldige sfeer als de eigen wereld van de waarnemer ... De begaafde kunstenaar gebruikt stijlmiddelen op zo'n manier dat de vorm en inhoud van de voorstelling de visie van de kunstenaar weerspiegelen op de manier waarop deze twee werelden, de denkbeeldige en de werkelijke, met elkaar verbonden zijn' (as cited in Falconi et al., 2019 p.8).

De luisteraar en de situatie

Tegenover de verteller staat het publiek. Een deel van de essentie van volksverhalen zit in de interactie tussen de verteller en de luisteraar, omdat de interactie tussen die twee, in die specifieke situatie, de ervaring van het verhaal creëert. Met situatie bedoelen we de micro en macro culturele context van de vertellers en luisteraars, die helpt om het doel en de betekenis van het volksverhaal te begrijpen (bijv. verhalen die onder onderdrukking in het geheim worden verteld versus een verhaal dat tijdens een grootse ceremonie door een oudere wordt verteld).

Tijdens deze ervaring hebben beide partijen (luisteraars en vertellers) verwachtingen van elkaar. Deze verwachtingen worden gevormd door de situatie, de status en identiteit van de verteller, door wie er

luistert en door het doel van het verhaal. Een type verwachting die de verteller bijvoorbeeld kan hebben van het publiek is mondelinge feedback na een signaal (Sturm, 1999). Feedback kan de vorm aannemen van aanmoediging van het publiek om door te gaan, vragen aan/van de verteller, meningsverschillen en/of actieve deelname.

De interacties tussen publiek en verteller veranderen natuurlijk als de dynamiek tussen de luisteraars en de verteller verandert (bijvoorbeeld nieuwe luisteraars tussen oude luisteraars die de verteller en het verhaal al kennen). Dit is ook cruciaal om te begrijpen, omdat onze aanwezigheid (als externe onderzoekers) de manier waarop de verteller het verhaal vertelt, de manier waarop het publiek reageert en de hele ervaring hierdoor kan veranderen.

Wederom, afhankelijk van het verhaal en de luisteraars, zal de voorstelling enorm veranderen. Sterker nog, afhankelijk van de individuele verteller (sommige vertellers zijn bijvoorbeeld goedgehumeurd en vrolijk, anderen zijn nors en serieus), krijgen volksverhalen verschillende betekenissen en kan de interpretatie van het volksverhaal veranderen.

Verhalende elementen zijn vaak gekoppeld aan het formaat en het doel van het verhaal. Er zijn 'voorgeprogrammeerde' regels voor elk formaat die gemeenschappelijk worden geïnterpreteerd door degenen die deelnemen aan het verhaal (Falconi et al., 2019). Bijvoorbeeld, fabels, persoonlijke verhalen, interactieve verhalen, proza, poëzie en meer hebben allemaal een impliciet begrip van wat er verwacht kan worden in het verhaal. Deze leiden beide partijen door de gebeurtenis.

In- en uitsluitingscriteria voor DigiFolk

Op basis van het bovenstaande zijn hier de in- en uitsluitingscriteria voor de verhalen die als volksverhalen binnen het DigiFolk-project worden beschouwd:

Inbegrepen in het project zijn verhalen die:

- i. worden gedeeld binnen een groep ('folk'), hetzij op gemeenschapsniveau (macroniveau), of in subgroepen zoals gezinshuishoudens (microniveau); en
- ii. worden in principe mondeling verteld, zelfs als ze in geschreven vorm bestaan; en
- iii. bevatten tenminste enige informatie over het "volk"; en
- iv. vallen onder de categorieën sprookjes, legenden, fabels en andere subcategorieën van volksverhalen, en
- v. worden gedeeld binnen een 'volk' dat gemarginaliseerd is in de burgerlijke context waarin ze leven. Wat wij beschouwen als een gemarginaliseerde gemeenschap wordt gedefinieerd onder Vraag 2.

Uitgesloten van het project zijn verhalen die:

- i. niet gedeeld worden binnen een groep ('folk') op enig niveau (macro of micro), of

- ii. officieel gedocumenteerd zijn; gepubliceerd zijn in elk medium dat breed toegankelijk is; of
- iii. ze persoonlijke anekdotes vormen die geen informatie over het 'volk' bevatten; of
- iv. ze worden niet gedeeld door een 'volk' dat marginalisatie heeft ervaren.

Vraag 2: Wat zijn de kenmerken van gemarginaliseerde gemeenschappen en wat zijn de in- en uitsluitingscriteria voor het DigiFolk-project?

Gemarginaliseerde gemeenschappen zijn die gemeenschappen die historisch zijn uitgesloten van participatie en die nog steeds te maken hebben met andere barrières voor burgerparticipatie. Gemarginaliseerde bevolkingsgroepen, ook wel aangeduid als kwetsbaar, onderdrukt, ondervertegenwoordigd of te weinig geteld, zijn onder andere mensen van andere rassen, etniciteiten, mensen met een laag inkomen, daklozen, LGBTQI+ en mensen met een handicap (Brutschy & Zachary, 2014).

Gezien de bovenstaande definitie zijn dit de randvoorwaarden die we in het kader van dit project als gemarginaliseerde gemeenschappen beschouwen.

Inbegrepen in het project zijn:

- i. gemeenschappen die kwetsbaar, onderdrukt, ondervertegenwoordigd of te weinig geteld zijn, en die ofwel historisch zijn uitgesloten van betrokkenheid of andere belemmeringen ondervinden voor burgerparticipatie in de burgerlijke contexten waarin zij leven; en
- ii. betrokken zijn bij orale vertelpraktijken via welke zij hun tradities, waarden, wereldbeelden, gewoonten, volkswijsheden delen en overdragen door middel van verhalen (volksverhalen), zoals deze werden gedefinieerd onder vraag 1.

Uitgesloten in het project zijn:

- i. gemeenschappen die geen enkele vorm van uitsluiting hebben ervaren in de burgerlijke context waar ze deel van uitmaken; of
- ii. zich niet bezighouden met het doorgeven van verhalen over het 'volk', zoals deze werden beschreven onder vraag 1.

Er blijven enkele vragen over: hoe zit het met etnische, raciale of religieuze minderheden die (i) niet historisch gemarginaliseerd zijn omdat ze nieuw zijn in een burgerlijke context? (bijv. vluchtelingen, asielzoekers); (ii) niet systematisch of opzettelijk worden gemarginaliseerd maar eerder uit het zicht en stil zijn (zoals Latina's in Groningen)? We hebben besloten om deze gevallen meer bottom-up en per geval te behandelen. In principe is elke gemeenschap die uit het zicht blijft, vatbaar voor hetzelfde psychologische lot als gemeenschappen die opzettelijk worden gemarginaliseerd. Vooroordelen kunnen net zo goed het gevolg zijn van onwetendheid als van vijandige relaties tussen groepen.

Vraag 3: Kunnen verhalen worden gebruikt om meer harmonieuze relaties tussen groepen te bevorderen? Het specifieke geval van volksverhalen. Kernboodschappen voor DigiFolk

Verhalen hebben meerdere mogelijkheden. Ze kunnen een middel zijn om mensen bewust te maken van een aantal, ook gevoelige, onderwerpen. Ze bieden individuen gedragscripts die hen helpen om te navigeren door anders moeilijke ontmoetingen, zoals bijvoorbeeld een face-to-face ontmoeting met een lid van een outgroup. Ze helpen mensen ook om zich een andere realiteit voor te stellen (Bruner, 1991; Greitemeyer, 2011) door reflectie en engagement met verschillende perspectieven aan te moedigen (Bilali & Vollhardt, 2013). Tot slot kunnen met name fictieve verhalen ervaringen uit de echte wereld nabootsen, wat de mogelijkheid biedt om moeilijke situaties, zoals oorlog, te verkennen zonder het bijbehorende risico en trauma (Mar & Oatley, 2008).

Gezien de bovenstaande mogelijkheden zijn er meerdere manieren waarop verhalen kunnen worden gebruikt om vooroordelen te verminderen en om meer openheid voor anderen te bevorderen, multiculturalistische ideeën te onderschrijven, een hogere interculturele competentie te cultiveren en zelfs bij te dragen aan het oplossen van conflicten. Dit zijn allemaal resultaten die in lijn zijn met de doelstellingen van ons project. We hebben twee belangrijke manieren geïdentificeerd waarop verhalen worden ingezet om meer positieve relaties tussen groepen te bevorderen, de eerste is *edutainment* en de tweede verhaalconstructie/productie. We zullen elk van deze manieren in detail bespreken en waar mogelijk speciale nadruk leggen op volksverhalen als een uniek voorbeeld van verhalen die zowel hun mogelijkheden als de gevaren die ze met zich meebrengen benadrukken. We sluiten dit hoofdstuk af met hoe DigiFolk kan voortbouwen op deze eerdere initiatieven en wat het kan leren van hun zwakke punten.

Edutainment

Edutainment verwijst naar het gebruik van entertainment (bijv. verhalen) voor educatieve doeleinden. Het wordt vaak gebruikt in het basisonderwijs om kinderen kennis te laten maken met multiculturele idealen door hen kennis te laten maken met verschillende culturen, hetzij door verhalen over hen te vertellen, of door hun culturele producten (van deze culturen) te delen. Een voorbeeld van zo'n cultureel product zijn volksverhalen. In deze context vormen verhalen een pedagogisch hulpmiddel; een voertuig om kennis over te dragen.

Edutainment kan deel uitmaken van het curriculum of kan buiten het curriculum plaatsvinden, in buitenschoolse activiteiten. Magos (2018) presenteert zo'n voorbeeld in een actie-onderzoeksartikel, waarin Griekse kinderen die deelnamen aan een naschoolse activiteit onder begeleiding van de leerkracht-onderzoeker Turkse volksverhalen lezen en bespreken. Deze *edutainment* activiteit was erop gericht de kinderen bloot te stellen aan verschillende aspecten van de Turkse cultuur als een manier om het verhaal van de Turk als een 'vijandige Ander' uit te dagen.

Edutainment kan ook andere vormen aannemen die de grenzen van school of naschoolse educatie overschrijden. Voorbeelden hiervan zijn popcultuur, waaronder tv-programma's die meerderheidsgroepen blootstellen aan herkenbare personages uit andere groepen (Murrar & Brauer, 2018; 2019); of radio- en tv-programma's die groepen die betrokken zijn bij conflicten tussen groepen, blootstellen aan voorbeelden van positieve relaties tussen groepen (bijv. Bilali, 2022; Green

et al., 2020; Paluck & Green, 2009). Er zijn waarschijnlijk andere, meer eigentijdse manieren waarop dit gebeurt, zoals door gebruik te maken van sociale media, en deze zouden eerder bottom-up initiatieven op individueel niveau zijn dan top-down interventies en zouden mogelijk als een geheel andere categorie kunnen worden beschouwd.

Het idee achter *edutainment*, ongeacht de vorm, is dat verhalen die anders entertainment producten zijn, gebruikt kunnen worden als medium voor het overbrengen van informatie/kennis over onderwerpen die gevoelig liggen en/of voorschrijvende boodschappen over hoe relaties tussen groepen (harmonieus) zouden moeten zijn. Zulke informatie (kennis) en voorgeschreven boodschappen kunnen natuurlijk op weerstand stuiten. Het voordeel van het communiceren van gevoelige informatie, inclusief voorgeschreven boodschappen, door middel van verhaalvertelling is dat ze enigszins immuun worden voor tegendraadse overtuigingsboodschappen. Dit is natuurlijk ook het gevaar van verhalen; dat ze, doordat ze bestand zijn tegen boodschappen, gemakkelijk kunnen bijdragen aan de verspreiding van één enkel, onbetwist verhaal, een dominant narratief (Frank, 2010).

Verhaalconstructie/productie:

Bestaande verhalen herschrijven

Het herschrijven van verhalen kan worden gezien als een oefening in het identificeren van hoe bestaande verhalen kunnen dienen voor de verspreiding van disfunctionele normen van negatieve stereotypen die de relaties tussen groepen kunnen belemmeren of kunnen bijdragen aan het rechtvaardigen en bevorderen van sociale uitsluiting. Hajisoteriou et al. (2022) lieten kinderen zich bezighouden met een doelbewust gekozen volksverhaal uit hun eigen cultuur met in de hoofdrol Mavris (Blacky) en zijn zoektocht naar god om hem te helpen zijn huidskleur te veranderen. Het verhaal, dat zoals men zou verwachten een reeks stereotypen, vooral over ras, bevatte, werd een cultureel product waarmee kinderen op een samenwerkende manier omgingen. De auteurs doen verslag van workshops die ze ontwikkelden en die gebruik maakten van het samen vertellen en produceren van verhalen en waar kinderen aan het eind van de dag de taak kregen om een ander einde van het verhaal te produceren, om een beter, sociaal rechtvaardiger verhaal te vertellen.

Verhalen produceren die dominante denkbeelden verstoren

Garagozov en Gadirova (2019) schetsen een aantal verschillende benaderingen van hoe verhaal productie kan worden gebruikt om narratieven die conflicten propageren uit te dagen. Dit zijn: (a) het multiperspectieve pad (Fritzsche, 2001), dat specifiek is voor geschiedenisboeken en gaat over het presenteren van meerdere versies van een historische gebeurtenis; (b) het concept van de overbruggende vertelling (Pappe, 2006); dat een onderbelichting van het nationale geschiedenis verhaal voorstaat, dat typisch bijdraagt aan conflicten en in plaats daarvan de nadruk legt op overeenkomsten tussen groepen, zoals die te vinden zijn in het culturele en sociale leven; (c) het pad van de persoonlijke verhalenverteller (Bar-On & Kassem, 2004), dat erop gericht is de nationale verhalen af te zwakken en de nadruk te leggen op persoonlijke verhalen over (conflict)trauma's in een poging om compassie, het innemen van perspectief/empathie en vertrouwen te stimuleren door te worden blootgesteld aan het lijden van de ander; en (d) het model van progressieve narratieve transformaties (Garagozov, 2012) dat een combinatie is van de rest in de zin dat het zich baseert op het verzamelen van verhalen uit geschiedenisboeken, of uit culturele/sociale geschiedenis, of

persoonlijke verhalen, die gemakkelijker geconsumeerd zouden worden door de andere kant van het conflict.

Constructieve verhaalvertelling (Senehi, 2002)

Deze subcategorie van verhaalconstructie/productie onderzoekt de rol van culturele productie, in het bijzonder verhalen vertellen, in de processen van sociale conflicten. Er zijn twee manieren waarop het vertellen van verhalen van belang kan zijn voor het oplossen van conflicten, het sluiten van vrede en vredesopbouw. Omdat culturele verhalen de kennis coderen die iedereen in de groep onderschrijft, hebben ze een narratieve kracht - ze kunnen oproepen tot actie, een paradigmaverschuiving uitlokken (Raheja & Gold, 1994). Ten tweede, omdat er geen speciale apparatuur of training voor nodig is, is het vertellen van verhalen technisch en intellectueel toegankelijk en daarom potentieel bekrachtigend.

Constructieve verhaalvertelling is inclusief en bevordert samenwerkingskracht en wederzijdse erkenning; het creëert mogelijkheden voor openheid, dialoog en inzicht; het is een middel om problemen onder de aandacht te brengen en een middel tot verzet. Dergelijke verhalen bouwen begrip en bewustzijn op en bevorderen een stem. Een voorbeeld van constructieve storytelling is storytelling onder onderdrukte gemeenschappen, waarbij ze een stem krijgen door latente problemen bloot te leggen en het persoonlijke politiek te maken door het te delen.

Verhalen vertellen als mondelinge weergave van levenservaringen heeft een stem van verzet gegeven aan hele groepen die anders uitgesloten zouden zijn van het "gezaghebbende" discours van de journalistiek, academische wereld en literatuur van de Eerste Wereld. Soms is er stilte of onwetendheid rondom conflict vraagstukken. Groepen die een bepaalde moeilijke situatie of reeks ervaringen delen, kunnen door het delen van hun verhalen letterlijk een gemeenschap en kennisbasis opbouwen (Plummer, 1995).

Dergelijke gemeenschapsvorming is een manier om individuen en groepen in staat te stellen problemen aan te pakken die voorheen latent aanwezig waren. In de jaren zestig bijvoorbeeld erkenden witte vrouwen uit de middenklasse door middel van kleine bewustwordingsgroepen dat hun individuele ervaringen niet idiosyncratisch waren, maar gedeeld werden door anderen en op belangrijke manieren gevormd werden door sociale factoren. Vrouwen zagen zichzelf als verbonden in een gemeenschappelijke strijd en konden zich mobiliseren voor politieke en sociale verandering. In dit soort processen wordt het persoonlijke verhaal het politieke verhaal. Dit kan de manier veranderen waarop groepen over zichzelf, elkaar en de wereld denken.

Culturele uitwisseling in conflictsituaties (blootstelling aan de Ander in een veilige omgeving)

Op het gebied van relaties tussen groepen, en in het bijzonder bij langdurige hardnekkige conflicten, kan het produceren van verhalen worden gebruikt om perspectief te creëren. Omdat het luisteren naar een verhaal betekent dat je in de schoenen van de verteller gaat staan en omdat verhalen zich goed laten vertalen over culturen heen, wordt wederzijdse erkenning bevorderd wanneer mensen naar elkaars verhalen luisteren, zelfs over culturele scheidslijnen heen en in de context van sociale conflicten.

Wederzijdse erkenning verwijst niet naar een universele visie waarbij de ene partij de andere partij omarmt als in wezen hetzelfde als zichzelf. In feite kunnen claims van een gemeenschappelijke menselijkheid een assimilationistische positie rationaliseren die bijzonderheden ondergeschikt maakt aan dominante prototypen (West, 1990). Het concept van wederzijdse erkenning omvat veeleer de bereidheid van partijen om een dialoog aan te gaan. Dit zou een strijd moeten inhouden om verschillen onder woorden te brengen en te onderzoeken. Hoewel het ontwikkelen van begrip over de grenzen van culturele verschillen heen misschien nooit volledig of probleemloos zal zijn, lijkt het erop dat voor vertrouwensrelaties het verlangen van alle partijen nodig is om de waardigheid en ervaringen van de ander te erkennen. In het geval van langdurige conflicten tussen gemeenschappen kan het ontwikkelen van een gedeeld historisch verhaal een middel zijn om conflicten te overbruggen en een gedeelde identiteit te ontwikkelen die diversiteit omvat zonder deze uit te wissen (Kelman, 1998).

Dan Bar-On en anderen (2000) hebben mensen van verschillende kanten van kloven samengebracht in seminars genaamd “To Trust and Reflect” waar mensen hun persoonlijke ervaringen deelden en luisterden naar die van anderen. Evaluaties van deze seminars benadrukten de waarde van het vertellen van verhalen dat deze ruimte mogelijk maakte, zoals dit citaat aangeeft: “Het horen van de verhalen van de ‘ander’ en meer te weten komen over hun pijn en lijden, is iets wat een impact op me heeft achtergelaten. Het vertellen van verhalen en de zorg, steun, veiligheid en bescherming van de TRT-groep aan anderen maakte het gemakkelijk om me open te stellen en vertrouwen te hebben”.

Het specifieke geval van volksverhalen

Volksverhalen vormen een specifiek soort verhalen met eigenschappen die cruciaal zijn voor het bevorderen van betere relaties tussen groepen. We schetsen ze in dit hoofdstuk met behulp van literatuur die ze heeft gedocumenteerd. Er zijn echter ook gevaren die volksverhalen met zich meebrengen, juist vanwege hun aard. Volksverhalen zijn bovendien vatbaar voor kwesties van betwist eigendom, zoals we ook illustreren in het hoofdstuk. Dit kan ook leiden tot tegenslagen wanneer volksverhalen worden gebruikt als een venster naar een bepaalde cultuur, in de veronderstelling dat ze onbetwiste producten zijn van die specifieke cultuur. Tot slot, nu we in een steeds meer digitale wereld leven, sterven orale verhalen met een live publiek langzaam uit. We sluiten dit hoofdstuk af met de uitdagingen die dit met zich meebrengt.

Affordances

Zoals eerder opgemerkt, worden volksverhalen, als voorbeeld van verhalen die worden gebruikt om positievere intergroepsrelaties te bevorderen, voornamelijk in formele of informele educatie gebruikt om kinderen kennis te laten maken met verschillende culturen door middel van de culturele producten van deze culturen. Dit draagt bij aan het vergroten van kennis over deze culturen.

Eerdere literatuur heeft de volgende mogelijkheden van volksverhalen geïdentificeerd:

- Identificeren van universele waarden: via volksverhalen kunnen kinderen leren universele morele waarden te herkennen, deels door blootgesteld te worden aan het gedeelde lot van mensen, ongeacht hun groep affilatie (bijv. [volksverhalen over mobiliteit](#)). Volgens Magos (2018) “kunnen kinderen, door de universaliteit en tijdloosheid van motieven in volksverhalen te beseffen, de gemeenschappelijke eigenschappen en gemeenschappelijke

levensloop van mensen begrijpen, voorbij en ondanks etnische, religieuze of taalverschillen” (p.29).

- Reflectie op overeenkomsten en verschillen: Elbaz-Luwisch (2001) beschouwt volksverhalen als een “cultureel paspoort” (p. 81) en dus als een middel om culturele grenzen te overstijgen. Het contact met andere culturele kaders kan vanzelf leiden tot vergelijkingen om de overeenkomsten en verschillen tussen de Ander en het Zelf te traceren.
- Empathie: door volksverhalen worden lezers/luisteraars blootgesteld aan de morele dilemma’s waarmee de hoofdrolspelers worden geconfronteerd, en worden ze uitgenodigd om zich te engageren met het verhaal, bijvoorbeeld door hun oordeel te vellen over de keuzes van de helden, wat die ook mogen zijn (Magos, 2018). Om dit te doen, moet het publiek zich in de schoenen van de hoofdrolspelers verplaatsen. Dit vormt een training in empathie en perspectiefneming, gericht op iemand die geen lid is van de eigen groep.
- Aanpakken van stereotypen en discriminatie: volgens Amour (2003) kunnen volksverhalen, doordat ze raciale, religieuze en genderstereotypen bevatten, een kans bieden voor het publiek (kinderen in een educatieve context) om vooroordelen, ongelijkheid en onrechtvaardigheid te onderzoeken en ter discussie te stellen. Angelides en Panaou (2012) maken een soortgelijk punt door te suggereren dat leerkrachten volksverhalen kunnen gebruiken om studenten aan te moedigen hun standpunten over ‘verschil’ te analyseren en te bespreken, en verbindingen te leggen tussen verhalen en hedendaagse ervaringen van sociale rechtvaardigheid in multiculturele samenlevingen.

De gevaren van volksverhalen

Ondanks de verschillende voordelen van blootstelling aan volksverhalen van de eigen of andere groepen, zijn er ook gevaren verbonden aan het gebruik van volksverhalen als een manier om informatie te verkrijgen over de Ander. Hieronder schetsen we enkele van deze gevaren.

- **Versterken van stereotyperende groepsbeelden en negatieve overtuigingen:** op dezelfde manier waarop een begeleide (zoals in een educatieve vermaak context) verkenning van de Ander door middel van hun verhalen een manier kan zijn om stereotypes over die groep uit te dagen, kunnen volksverhalen een averechts effect hebben als het publiek volledig op zichzelf is aangewezen bij het consumeren ervan. De reden hiervoor is dat volksverhalen vaak opvattingen bevatten die als achterhaald kunnen worden beschouwd (denk aan het Grieks-Cypriotische volksverhaal waarin het hoofdpersonage zwart wordt genoemd en op zoek is naar God om hem te helpen de kleur van zijn huid te veranderen). Blootstelling aan dergelijke verhalen kan dus bijdragen aan een negatieve evaluatie van de groep die ze deelt. Bovendien kunnen de hoofdrolspelers in volksverhalen vrij simpel zijn, vaak karikaturale en overdreven personages, die eerder stereotiepe beelden van een cultuur benadrukken dan nuance bieden. Dit kan ook bijdragen aan de vorming of versterking van stereotypes. Om deze redenen kunnen volksverhalen gemakkelijk worden misbruikt om geweld tegen een hele groep mensen binnen of buiten een gemeenschap te rechtvaardigen (Malimabe-Ramagoshi et al., 2007). Dit is vooral belangrijk wanneer kinderen uit een culturele meerderheidsgroep verhalen leren over gemarginaliseerde groepen.

- **Illusie van kennis en het gevaar van een enkel verhaal:** blootstelling aan verhalen die rijke informatie over een cultuur overbrengen, kan een vals gevoel van kennis geven over andere groepen en hun culturen (zie de Bruijn, 2019). Bovendien worden volksverhalen van de culturele Ander die zijn opgenomen in onderwijsprogramma's vaak geselecteerd op basis van beschikbaarheid: verhalen die beschikbaar zijn in gepubliceerde volksverzamelingscollecties worden het meest waarschijnlijk geselecteerd voor dergelijke programma's (ibid.). Dergelijke collecties worden echter meestal gemaakt door leden van de culturele meerderheid, waardoor ze niet divers genoeg zijn. Dit kan leiden tot wat Adichie het gevaar van een enkel verhaal noemde: een stereotiepe, bevooroordeelde weergave van de culturele Ander (Adichie, 2009). In plaats van hun interculturele gevoeligheid te versterken, kunnen kinderen daardoor gemakkelijk een essentialistische voorstelling van de culturele buitenstaander construeren.

Eigendoms vraagstukken

Culturele praktijken en artefacten zijn belangrijke markers van groepsidentiteit, wat het eigenaarschap erover een delicate kwestie maakt voor intergroepsrelaties, vooral als deze relaties al fragiel zijn. In de documentaire uit 2003, genaamd "Wiens lied is dit", volgt de auteur het spoor van een volkslied dat wordt geclaimd als zijnde Servisch, Bulgaars, Bosnisch, Grieks en Turks – hetzelfde lied in iets verschillende arrangementen dat is ingebed in het cultureel erfgoed van al deze Balkanlanden. Aan de andere kant van de wereld bestaat een soortgelijk, zij het formeler, juridisch geschil over het eigenaarschap van het nu wereldwijd bekende lied "Guantanamo", dat afkomstig is uit Cuba (Manuel, 2006).

Er zijn ook voorbeelden van concurrerende eigendomsaanspraken op andere culturele artefacten: volgens Kaschl (2003) werd de traditionele Arabische dans dabkeh getransformeerd in debkah, een bepalend element van de nieuw gevormde staat Israël. Dit bleef niet onbeantwoord: de Palestijnse reactie was om dabkeh op te voeren als een specifiek Palestijnse culturele praktijk, als een manier om hun aanwezigheid te bevestigen in de gespannen etnische relaties in de regio.

Strijd over culturele praktijken kan worden geïnstitutionaliseerd en vertaald in educatief beleid en maatregelen op bevolkingsniveau. In Noord-Ierland zijn er bijvoorbeeld geïnstitutionaliseerde inspanningen om de Gaeltacht te behouden als een essentieel kenmerk van de Ierse etnische identiteit, terwijl het aantal Gaeltacht-sprekers blijft afnemen (McCubbin, 2010; O'Rourke, 2011). Vergelijkbaar, zij het succesvoller, zijn er educatieve en administratieve beleidsmaatregelen getroffen om de Baskische taal te behouden (Arzoz, 2015).

Net als volksliederen, dansen en zelfs taal praktijken, worden volksverhalen doorgaans beschouwd als eigendom van gemeenschappen – inheemse en/of minderheidsgroepen (Noyes, 2006). Ze vormen een onderdeel van het immateriële culturele erfgoed en worden daarom voortdurend her gecreëerd en aangepast door gemeenschapsleden (UNESCO, 2003). Als zodanig waren volksverhalen een belangrijk onderdeel van de nationale identiteitsvorming in de 19e eeuw (Xue, 2022) en blijven ze vandaag de dag een significant deel van de collectieve identiteit en het cultureel kapitaal van gemeenschappen (Noyes, 2006). Gezien de beschreven complexiteiten, impliceert een aanspraak van een gemeenschap op het eigenaarschap van een volksverhaal niet dat andere gemeenschappen er geen aanspraak op kunnen maken – hetzelfde of een vergelijkbaar volksverhaal kan dus worden

gedeeld door verschillende groepen, zelfs als het wordt gezien als centraal voor de collectieve identiteit.

Volksverhalen vandaag de dag: levend maar toch anders

De opkomst van nieuwe stedelijke omgevingen heeft de culturele context van volksverhalen veranderd. Volksverhalen en verhalen vertellen verdwijnen langzaam uit onze steeds verder gemoderniseerde en digitale wereld. De uitbreiding van verstedelijking en snelle sociaal-demografische veranderingen creëren nieuwe uitdagingen voor moderne volksverteltradities. Verhalen vertellen heeft een meer digitaal formaat aangenomen, wat de dynamiek tussen de verteller en de luisteraar verandert.

In hun artikel *Storytelling in a Digital World* noemen De Fina en Perrino (2019) vijf belangrijke uitdagingen voor de verteltraditie van vandaag: (i) het hercontextualiseren en transformeren van verhalen van mondelinge naar digitale formaten; (ii) de anonimiteit van de verteller en luisteraar die mogelijk wordt gemaakt via het internet; (iii) de spanningen die ontstaan door de veranderde dynamiek tussen de verteller en het publiek; (iv) de verschillende structuren waarmee het publiek tegenwoordig kan deelnemen aan het verhaal, en ten slotte (v) de kwestie van auteurschap en eigenaarschap van verhalen, die steeds complexer wordt in een gedigitaliseerde wereld. Het creëren van volksverhalen met behulp van deze nieuwe formaten en binnen de huidige sociale en geopolitieke contexten is een moeilijke taak.

Bovendien kan het onderdrukken van het vertellen van verhalen ook een bewuste manier zijn om identiteit uit te wissen. Zo werd het uitwissen van Cambodjaanse volksverhalen en cultuur tijdens het Khmer Rouge-regime in de jaren 1970 systematisch uitgevoerd en was dit cruciaal om elke band met de culturele identiteit van het verleden uit te roeien om ruimte te maken voor een door de overheid gecontroleerde sociale structuur (Spagnoli et al., 2003). Het voorkomen dat bepaalde sociale groepen samenkomen en verhalen delen, verzwakt hun sociale identiteit en stopt het voortdurende en steeds veranderende proces van volksverhalen vertellen.

Toch wil dat niet zeggen dat verhalen vertellen niet meer leeft. Nieuwe vertellers hanteren verschillende stijlen en methoden van verhalen vertellen en proberen vaak opnieuw aan te passen aan formaten die geschikt zijn voor nieuwe stedelijke omgevingen. Tegenwoordig zijn de belangrijkste bewaarders van folkloristische bibliothecarissen, ouderen, religieuze/gemeenschapsleiders en kunstenaars (MacDonald et al., 1999).

Lessen voor DigiFolk

DigiFolk gebruikt volksverhalen als een venster naar de gemarginaliseerde gemeenschappen die zich in een civiele context bevinden, met als hoofddoel het bevorderen van kennis over deze gemeenschappen op een manier die het idee van gemeenschappelijke menselijkheid ondersteunt, zonder de belangrijke verschillen tussen culturele groepen te negeren. Blootstelling aan de verhalen van culturele anderen kan ook bijdragen aan het verminderen van vooroordelen door het bevorderen van empathie en perspectiefneming. Zoals uit de literatuur blijkt, hebben volksverhalen het potentieel om positieve intergroup resultaten te bevorderen. Maar er zijn ook gevaren en uitdagingen; we identificeren hier twee centrale punten om verder uit te werken en bespreken hoe DigiFolk deze kan aanpakken.

De eerste uitdaging betreft het feit dat loutere blootstelling, in plaats van een begeleide introductie tot de verhalen van een andere cultuur, kan bijdragen aan de vorming of consolidatie van negatieve stereotypen in plaats van deze te verminderen. Bij DigiFolk voorzien we dat volksverhalen van gemarginaliseerde gemeenschappen worden gedeeld zonder ze in een curriculum te plaatsen, en dus op een niet-begeleide manier, zonder enige tussenkomst of begeleiding van een bemiddelaar. Dit maakt het gevaar van het versterken van stereotypen reëel en kan niet worden genegeerd.

De tweede uitdaging betreft kwesties van authenticiteit en eigenaarschap, zoals besproken in de betreffende sectie hierboven. DigiFolk streeft ernaar om verhalen te verzamelen die nog niet eerder zijn geregistreerd en dus niet zijn gelabeld als verhalen van een bepaalde groep. Hoe weten we dan dat de verhalen die we verzamelen authentieke verhalen zijn van deze groep?

Volgens ons zijn deze uitdagingen vooral methodologisch van aard en hebben ze betrekking op hoe verhalen worden verzameld, gecureerd en gedeeld. Wij menen dat een manier om beide uitdagingen aan te pakken, is door het vastleggen van het verhaal achter het verhaal in de fase van het verzamelen van verhalen, en ervoor te zorgen dat deze informatie onderdeel wordt van de curatie en digitalisering van de verhalen.

Wat het verhaal achter het verhaal kan doen, is het kwalificeren van het verhaal door bijvoorbeeld: (i) een overdreven protagonist te humaniseren door kenmerken van hen te benadrukken die kunnen bijdragen aan stereotypering en uit te leggen hoe deze kenmerken zijn ontstaan; (ii) context te bieden over wanneer en aan wie het verhaal werd verteld, om negatieve opvattingen over de gemeenschap die het verhaal deelt te voorkomen (bijv. dat ze als achterhaald worden beschouwd); (iii) te erkennen hoe het verhaal in verschillende versies kan bestaan in andere culturele groepen waarmee hun eigen groep historisch heeft samengewerkt; (iv) uit te leggen waarom dit verhaal belangrijk is voor de groep die het deelt, en zo belangrijke waarden van de groep te benadrukken.

Wij denken dat het verhaal achter het verhaal kan worden gefaciliteerd door digitale technologie. Dit betekent dat de digitale wereld, naast uitdagingen, ook kansen biedt om de verhalen die in dit project worden gedeeld te nuanceren.

Literatuur

- Anderson, R. W. (1999). Religious Storytelling in Japan. In M. R. MacDonald (Ed.), *Traditional storytelling today: An international sourcebook* (pp. 114-118). Fitzroy Dearborn.
- Adichie CN (2009, July). The danger of a single story [Video file]. Available from: https://www.ted.com/talks/chimamanda_adichie_the_danger_of_a_single_story
- Amour, M. (2003) Connecting children's stories to children's literature: Meeting diversity needs, *Early Childhood Educational Journal*, 31(1), 47-51.
- Angelides, P. & Panaou, P. (Ed.). (2012). *European mobility folktales: A collection of traditional stories with travelling characters*. University of Nicosia.
- Arzoz, X. (2015). The Impact of Language Policy on Language Revitalization: The Case of the Basque Language. *Cultural and Linguistic Minorities in the Russian Federation and the European Union. Comparative Studies on Equality and Diversity*, 315-334.
- Azunonye, C. (1999). The Dogon Creation Story. In M. R. MacDonald (Ed.), *Traditional storytelling today: An international sourcebook* (pp. 41-53). Fitzroy Dearborn.
- Bar-On, D., & Kassem, F. (2004). Storytelling as a way to work through intractable conflicts: The German-Jewish experience and its relevance to the Palestinian-Israeli context. *Journal of social Issues*, 60(2), 289-306. <https://doi.org/10.1111/j.0022-4537.2004.00112.x>
- Bar-On, D., Kutz, S., & Wegner, D. (Eds.). (2000). *Bridging the gap: Storytelling as a way to work through political and collective hostilities*. Koerber Foundation.
- Bilali, R., & Vollhardt, J. R. (2013). Priming effects of a reconciliation radio drama on historical perspective-taking in the aftermath of mass violence in Rwanda. *Journal of Experimental Social Psychology*, 49(1), 144-151. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2012.08.011>
- Bilali, R. (2022). Fighting violent extremism with narrative intervention: Evidence from a field experiment in West Africa. *Psychological science*, 33(2), 184-195. <https://doi.org/10.1177/09567976211031895>
- Braid, D. (1999). Our Stories Are Not Just for Entertainment: Lives and Stories Among the Travelling People of Scotland. In M. R. MacDonald (Ed.), *Traditional storytelling today: An international sourcebook* (pp. 301-309). Fitzroy Dearborn.
- Bruner, J. (1991). The narrative construction of reality. *Critical inquiry*, 18(1), 1-21.
- Brutschy, S. & Zachary, D. (2014). Marginalized Communities. In A. C. Michalos (Ed.), *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research* (pp. 3771-3776). Springer. https://doi.org/10.1007/978-94-007-0753-5_1725
- de Bruijn, A. (2019). From representation to participation: Rethinking the intercultural educational approach to folktales. *Children's Literature in Education*, 50(3), 315-332. <https://doi.org/10.1007/s10583-017-9330-x>
- De Fina, A., & Perrino, S. (2019). Introduction. Storytelling in the Digital World. In A. De Fina & S. Perrino (Eds.) *Storytelling in the Digital World* (pp. 1-8). John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/bct.104.01def>
- Elbaz-Luwisch, F (2001). Personal Story as Passport: Storytelling in Border Pedagogy. *Teacher Education*, 21 (1), pp. 81-101.
- Falconi, E., & Graber, K. E. (2019). *Storytelling as narrative practice: Ethnographic approaches to the tales we tell*. Brill.
- Frank, A.W. (2010). *Letting stories breathe: a socio-narratology*. University of Chicago Press.

- Fritzsche, P. (2001). The case of modern memory. *Journal of Modern History*, 73, 87–117. <https://doi.org/10.1086/319880>
- Garagozov, R. (2012). Do woes unite foes? Interplay of narratives, memory, emotions and attitudes in the Karabakh conflict. *Dynamics of Asymmetric Conflict*, 5, 116–135. <https://doi.org/10.1080/17467586.2012.742954>
- Garagozov, R. & Gadirova, R. (2019). Narrative intervention in interethnic conflict. *Political Psychology*, 40(3), 449-465. <https://doi.org/10.1111/pops.12531>
- Green, E. G., Visintin, E. P., Sarrasin, O., & Hewstone, M. (2020). When integration policies shape the impact of intergroup contact on threat perceptions: a multilevel study across 20 European countries. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 46(3), 631-648. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2018.1550159>
- Greitemeyer, T. (2011). Effects of prosocial media on social behavior: When and why does media exposure affect helping and aggression? *Current Directions in Psychological Science*, 20(4), 251-255.
- Hajisoteriou, C., Panaou, P., & Angelides, P. (2022). Empowering children to speak up and act on social justice issues: The use of folktales and collaborative storytelling as tools of social imagination. *British Educational Research Journal*, 48(2), 253-271.
- Kaschl, E. (2003). *Dance and authenticity in Israel and Palestine: Performing the nation*. Brill.
- Kelman, Herbert C. (1998). Interactive Problem Solving: An Approach to Conflict Resolution and Its Application in the Middle East. *PS: Political Science & Politics*, 31(2), 190–198. doi:10.1017/s1049096500054238
- MacDonald, M. R. (1999). Fifty Functions of Storytelling. In M. R. MacDonald (Ed.), *Traditional storytelling today: An international sourcebook* (pp. 408-415). Fitzroy Dearborn.
- Magos, K. (2018). "The Neighbor's Folktales": Developing Intercultural Competence through Folktales and Stories. *Bookbird: A Journal of International Children's Literature*, 56(2), 28-34.
- Malimabe-Ramagoshi, R. M., Maree, J. G., Alexander, D., & Molepo, M. M. (2007). Child abuse in Setswana folktales. *Early child development and care*, 177(4), 433-448.
- Manuel, P. (2006). The saga of a song: authorship and ownership in the case of "Guantanamo". *Latin American Music Review/Revista de Música Latinoamericana*, 27(2), 121-147.
- Mar, R. A., & Oatley, K. (2008). The function of fiction is the abstraction and simulation of social experience. *Perspectives on Psychological Science*, 3(3), 173–192. <https://doi.org/10.1111/j.1745-6924.2008.00073.x>
- McCubbin, J. (2010). Irish-language policy in a multiethnic state: competing discourses on ethnocultural membership and language ownership. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 31(5), 457-478.
- Muhawi, I. (1999). Storytelling in Palestine. In M. R. MacDonald (Ed.), *Traditional storytelling today: An international sourcebook* (pp. 344-347). Fitzroy Dearborn.
- Murrar S., Brauer M. (2018). Entertainment-education effectively reduces prejudice. *Grounoyesp Processes & Intergroup Relations*, 21, 1053–1077. doi:[10.1177/1368430216682350](https://doi.org/10.1177/1368430216682350)
- Murrar, S., & Brauer, M. (2019). Overcoming Resistance to Change: Using Narratives to Create More Positive Intergroup Attitudes. *Current Directions in Psychological Science*, 28(2), 164-169. doi:[10.1177/0963721418818552](https://doi.org/10.1177/0963721418818552)

- Neumann, S. (1999). Traditional Storytelling Today in the East of Northern Germany. In M. R. MacDonald (Ed.), *Traditional storytelling today: An international sourcebook* (pp. 234-238). Fitzroy Dearborn.
- Noyes, D. (2006). The Judgment of Solomon: Global Protections for Tradition and the Problem of Community Ownership. *Cultural Analysis*, 5(2006), 27-56.
- Ochs, E., & Capps, L. (1996). Narrating the self. *Annual Review of Anthropology*, 25(1), 19–43. <https://doi.org/10.1146/annurev.anthro.25.1.19>
- O'Rourke, B. (2011). Whose language is it? Struggles for language ownership in an Irish language classroom. *Journal of Language, Identity & Education*, 10(5), 327-345.
- Paluck, E. L., & Green, D. P. (2009). Prejudice reduction: What works? A review and assessment of research and practice. *Annual review of psychology*, 60, 339-367. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.60.110707.163607>
- Pappe, I. (2006). The bridging narrative concept. *Israeli and Palestinian narratives of conflict: history's double helix*, 194-204.
- Plummer, K. (1995). *Telling sexual stories: Power, change, and social worlds*. Psychology Press.
- Raheja, G. G., & Gold, A. G. (1994). *Listen to the heron's words: reimagining gender and kinship in North India*. Univ of California Press.
- Senehi, J. (2002). Constructive storytelling: A peace process. *Peace and Conflict Studies*, 9(2), 41-63.
- Sokoli, R. (1999). The Albanian World in the Folk Teller's Stories. In M. R. MacDonald (Ed.), *Traditional storytelling today: An international sourcebook* (pp. 181-184). Fitzroy Dearborn.
- Spagnoli, C., Cox, A. M., & Albert, D. H. (2003). On the Trail of Judge Rabbit: Sharing Tales from Cambodian Refugees. In *The healing heart--communities: Storytelling to build strong and healthy communities* (pp. 1–19). essay, New Society Publishers.
- Sturm, B. (1999). An Analysis of Five Interviews with Storylisteners to Determine How They Perceive the Listening Experience. In M. R. MacDonald (Ed.), *Traditional storytelling today: An international sourcebook* (pp. 563-571). Fitzroy Dearborn.
- Sturm (1999). The Enchanted Imagination: Storytelling's Power to Entrance Listeners. *School Library Media Research*, 2(6), 1-21.
- UNESCO. 2003. Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. Paris, 17 October. <https://ich.unesco.org/en/convention>
- Valentine, K. B. & Valentine, E. (1999). Storytelling in Spanish Galicia. In M. R. MacDonald (Ed.), *Traditional storytelling today: An international sourcebook* (pp. 230-233). Fitzroy Dearborn.
- West, C. (1990). The New Cultural Politics of Difference. In Russell, F. et al. (Eds.), *Out There: Marginalization and Contemporary Cultures*. MIT Press.
- White, L. (1999). Basque Storytelling and the Living Oral Tradition. In M. R. MacDonald (Ed.), *Traditional storytelling today: An international sourcebook* (pp. 185-189). Fitzroy Dearborn.
- Xue, M. M. (2022). Folklore. In *Encyclopedia of Violence, Peace, and Conflict, Third Edition*. Academic Press.

Co-funded by the
European Union

De ondersteuning van de Europese Commissie voor de totstandkoming van deze publicatie houdt geen goedkeuring in van de inhoud, die uitsluitend de standpunten van de auteurs weerspiegelt, en de Commissie kan niet verantwoordelijk worden gehouden voor enig gebruik dat van de hierin opgenomen informatie wordt gemaakt. [Projectnummer: 2022-1-NL01-KA220-HED-000090175]